

СТАРА ГРЧКА РЕЛИГИЈА — ХРЕСТОМАТИЈА

текстове изабрао, превео и препевао Александар Лома

1. Ксенофан

Ксенофан (Ξενοφάνης, *Xenophanes*), око 570–475. пре Хр. Рођен у Колофону у малоазијској Јонији, прешао је са двадесет пет година, вероватно у доба персијског освајања Јоније 545, у јужну Италију и живео тамо најмање још шездесет седам година. У фрагментарно сачуваним „сатирама“ (Σίλλοι) у хексаметру, елегијском дистиху и јамбу, које су заправо можда фрагменти природословног пева, критикује антропоморфну концепцију божанстава. Од овде наведених фрагмената, 11–12. су сачувани код Секста Емпирика (Sext. adv. math. I 289), 14 и 16–17 код Клемента Александријског (Clem. str. V 109, VII 22, V 110).

11. (Хомер и Хесиод)

прогласише богове кривим за свакаква нечасна дела,
да краду, прељубу чине, варају један другог.

12. него се чини да су богове створили људи,

да њихову одећу носе и личе им гласом и стасом.

16. Црнцима богови сви су пљосната носа и црни

Трачанима пак своји очију плавих и риђи.

17. Но да волови, коњи и лавови имају руке

па да сликају њима и вајају баш као људи

коњи би коњима онда а волови самима себи

уподобљавали слике и кипове богова својих,

већ према лику какав сваком од њих је својствен.

2. Теаген

Теаген (Θεαγένης, *Theagenes*), из Регија у јужној Италији, писао око 525. пре Хр., фрагмент из списка „О Хомеру“ који преноси схолија уз двадесето певање Илијаде, где се описује борба између богова, подељених на савезнике Ахејаца и Тројанаца (*Theomakhía*: Посејдон се сукоби са Аполоном, Атена са Арејем, Хера са Артемидом, Лето са Хермесом, речни бог Скамандар са Хефестом).

Цела прича састоји се из неприкладних па и недостојних ствари приписаних боговима; Хомер о њима казује митове који им не приличе. Тај приговор неки отклањају тумачењем да је посредни стилистички поступак (*apò tês léxeōs*), тј. да Хомер путем алегорије (*allēgoríai*) говори о природи елемената, какав би био случај са сукобом међу боговима. Веле, наиме, да се сухо бори са влажним а топло са хладним и лако са тешким, јер вода гаси ватру, а ватра исушује воду. Слично је свим елементима из којих се састоји свет (*tò pân*, универзум) својствено међусобно сукобљавање, и поједини његови делови намах пропадају, али целина вечито траје. Хомер пак приказује те борбе елемената, називајући ватру Аполоном, Хелијем и Хефестом, воду Посејдоном и Скамандром, месец Артемидом, ваздух Хером и тако даље, а слично томе каткад и душевним стањима надева имена богова, разборитости Атенино, непромишљености Арејево, страсти Афродитино, (раз)уму (*lógos*) Хермесово, а њима и приписују речена својства. Тај начин одбране (*apologías*) Хомера помоћу алегоријског тумачења веома је стар и применио га је још Теаген из Регија, који је први писао о Хомеру

3. Пиндар

I Олимпијска ода 28–53

Пиндар (Πίνδαρος, *Pindarus*) из Тебе, око 518–438. пре Хр., песник, главни представник хорске лирике. Од његовог богатог опуса који је обухватао химне, пеане, тужбалице и др., у целини су се сачувале четири књиге *епиникија*, песама испеваних у част победника на општегрчким такмичењима: Олимпијским, Питијским, Истамским и Немејским играма. Прва олимпијска ода слави победу у коњској трци сиракушког тиранина Хијерона 476. То што је победа остварена у Олимпији на Пелопонезу побудило је Пиндара да исприча мит о хероју, оснивачу тог града и епониmu целог полуострва, Пелопу. По традиционалној верзији мита, његов отац Тантал желео је да искуша свезнање богова са којима се дружио; позвао их је на гозбу и послужио месом свога сина кога је заклао, раскомадао и скувао. Само је Деметра, опхрвана бригом због отете кћери, појела комад Пелоповог плећа, остали богови су прозрели Тантала и осудили га на вечне муке у Хаду, а Пелопа оживели саставивши га поново из раскомаданих делова, заменивши му поједено плеће комадом слоноваче.

О, пун је чудеса свет
а и људска реч
над истину се извинути зна:
приче које краси живописна лаж
обмана су за људе,

а чар Харите, која све
смртним људима слади,
често освешта ствар
невероватну и побрине се да
вероватна постане;
сведочанство о томе
носе дани испред нас.

Човек о божанствима само
лепу реч изустити сме:
мањи је то грех.
Сине Танталов, о теби
друкче ћу рећи но пре:
кад оно сазва богове у Сипил њима драг
на сваком реду саобразан пир,
за узврат их угостивши отац твој,
тад Сјајнотрозубник те уграби,

јер жеља помрачи му свест,
и злато̀прегом својим
узне у вишњи дом
Дива, широдчасног боговладара.
Једном доцније се ту
обрете и Ганимед,
Диву исте жуди плен.
Тако нест; мајци, иако
сви те много тражаху свуд,
више не дође.
Тад завидљив неки сусед
кришом је пустио глас

У воду да си врелу што на огњу баца кључ
исечен оштрим мачем уд по уд
и да су за столом, поделив у круг
комаде мяса окусили твог.

Људождером не могу ја
блажена никог звати; одустајем:
опадач речју злом
неретко себи нашкоди.

4. Херодот

Историја, II 48–53

Херодот (Ἡρόδοτος, Herodotus) из малоазијског Халикарнаса (данас Бодрум), око 484. – око 425. пре Хр., писац историје грчко-персијских ратова подељене у девет књига. У другој књизи даје опис Египта и тамошњих обичаја. Његови закључци о египатском утицају на грчку религију засновани су првенствено на **интерпретацији** египатских божанстава – чија домаћа имена није знао – грчкима, која је у његово доба већ била распрострањена међу Грцима настањеним у Египту и египатским свештенством.

48. (...) Преостали ток празника у част Диониса код Египћана готово потпуно је исти као код Хелена, осим игре у колу. Уместо фалусâ изнашли су нешто друго, кипове високе око једног лакта покретане повлачењем жице, које жене носе унаоколо по селима; кипу се притом стидни уд, не много мањи од остатка тела, стално подиже и спушта, а поворку предводи свирач у фрулу док оне иду за њим певајући песму о Дионису. Зашто му је стидни уд тако велик и једини се покреће од свих делова тела, о томе има једна свештена повест. **49.** Мислим да Меламподу сину Амитеонову та светковина није била непозната него да ју је свакако већ он познавао. Наиме, Мелампод је онај ко је Грцима увео и Дионисово име и празновање Диониса и свечане поворке са ношењем фалуса (...) Никако не бих рекао да су Египћани тај или било који други обичај преузели од Хелена ... **50.** Имена скоро свих богова дошла су у Грчку из Египта. Да потичу од варвара, изнашао сам распитујући се, а мислим да их највише долази из Египта. Наиме, осим Посејдона и Диоскура, како сам то раније напоменуо, те Хере, Хестије, Темиде, Харитâ и Нереидâ, имена свих осталих богова одвајкад су одомаћена код Египћана. То што кажем причају сами Египћани. Што се пак тиче оних богова које Египћани поименце не познају, мислим да су им имена наденули Пелазги, осим Посејдона; за њега су дознали од Либијаца, јер осим њих ниједан народ није испочетка имао име за тог бога, а они гаштују одувек. Египћани уопште не знају ни за херојске култове. **51.** Те и друге обичаје, о којима ће још бити речи, Грци су примили од Египћана, али што праве Хермесове кипове са уздигнутим стидним удом, то нису научили од Египћана, него су преузели од Пелазга, најпре Атињани, а од њих остали, јер су Атињани, који су се тада већ рачунали у Грке, делили исту земљу са Пелазгима, откуда су се и ови почели сматрати Грцима. Ко је посвећен у мистерије Кабира које врше Самотрачани примивши их од Пелазга, тај зна о чему говорим. Наиме, Самотраку су прво настањивали они Пелазги који су се населили међу Атињане, и од њих су Самотрачани преузели мистерије. Хермесове кипове са усправним удом Атињани су први од Грка почели правити научивши то од Пелазга, а Пелазги су имали о томе једну свештену повест, која се обзнањује у самотрачким

мистеријама. 52. Испрва су Пелазги вршили жртвоприношења молећи се боговима, како сам то дознао у Додони, а да ниједног од њих нису призивали по надимку или по имену, јер за њихова имена нису били ни чули. Боговима (*theoi*) назвали су их због тога што су све уредили (*en kósmōi théntes*) и расподелили. Онда су, дуго потом, дознали имена других богова која су им дошла из Египта, а Дионисово још много доцније; после неког времена питали су у вези са тим именима пророчиште у Додони, јер се оно сматра најстаријим у Грка, а у оно доба било је једино. Пошто су дакле Пелазги питали у Додони да ли да прихвате имена која долазе од варвара, пророчиште им наложи да их употребљавају. Од тога времена приносили су жртве призивајући богове поименце, а касније су та имена од Пелазга преузели Грци. 53. Одакле је постао који бог, да ли су сви постојали одувек, како они изгледају, нису знали доскора, такорећи до јуче. Наиме, мислим да су Хесиод и Хомер живели не више од четири стотине година пре мене, а они су Грцима створили учење о постанку богова, наденули имена боговима, доделили им части и надлежности и описали како који изгледа. Они пак песници за које кажу да су старији од ове двојице, мислим да су од њих млађи. Оно прво причају додонске свештенице, а ово друго о Хесиоду и Хомеру кажем ја сâм.

5. К р и т и ј а (?)

Фрагмент, вероватно пролог, атичке драме који изговара Сизиф, легендарни коринтски тиранин познат по својој безбожности, због које је завршио трпећи муке у Хаду („Сизифов посао“). Стихове наводи Секст Емпирик, приписујући их Критији (Κριτίας, Critias), атинском политичару (око 460–403. пре Хр.), који је као један од тридесет тиранина у проспартанској олигархијској влади погинуо у бици против продемократских снага. Део савремених истраживача пориче његово ауторство и склон је да у овом фрагменту види део изгубљеног комада „Сизиф“ Критијиног савременика Еурипида. Атеистичко становиште изнесено у овим стиховима, засновано на тези о **свештеничкој обмани**, не одражава нужно религијске погледе аутора.

У прво време људски живот несређен, зверолик беше, голој сили потчињен, кад за ваљане није било награде, ни казне икакве што стизала би зле, а онда мислим да су људи законе	5
успоставили, правду устоличили да влада а да насиље јој буде роб, кажњавали су сваког ко шта сагреши. Међутим, пошто сада људе закони спречаваху да јавно чине недела,	10
но не и тајно, неко мудар тад за смртнике изумео је страх од богова, да преступници имају пред чиме презати и кад у потаји шта лоше творе, зборе или смерају,	15
и тако појам је божанског увео, да бог постоји, бесмртан и вечно млад, што умом чује, види и просуђује што све божанским својим бићем надзире шта год да који смртник каже чуће он,	20

и свако дело тај је кадар видети;
и ако потајно у себи смишљаш зло
измаћи нећеш будној пажњи богова.
Говорећи о томе тако, мудрац тај
заводљиву је протурио поуку, 25
умотавши у лажне речи истину.
Прогласио је небо станом богова
да људима пред њима зазор утера
што већи, јер је знао да од онога
што долази одозго људи највише 30
и страхују и користи очекују,
посматрајући грома страшне ударе
и муња севање и озвездани свод,
вештака дивно дело, мудрог Времена,
одакле ужарено Сунце узлази, 35
одакле киша земљи влагу доноси.
Усадио је страхопоштовање људима,
лепорекошћу својом згодно сместио
божанство тамо где му то и приличи
и законом угасио безакоње. 40

И на тај начин, мислим, неко људски род
да богови постоје први увери.

6. Диодор

У једном од сачуваних фрагмената VI књиге своје „Историјске библиотеке“ Диодор Сицилијанц (I в. н.е.) препричава „Свештену повест“ (*Iéira anagraphé*) Еухемера, чије би путовање падало у доба владавине једног од првих дијадоха, македонског краља Касандра, 301–297. пре Хр.

О боговима су древни људи потоњима предали двојаку представу: за једне веле да су вечити и непропадљиви, као сунце и месец и остала небеска тела, уз то ветрови и друга божанства по природи слична овима, да је сваки од њих вечан у своме постанку и трајању. За друге пак кажу да су од овоземаљских бића постали богови пошто су због својих добротинастава према човечанству задобили бесмртну част и славу, као Херакле, Дионис, Аристеј и други њима слични. О тим овоземаљским боговима историчари и митографи преносе нам многе и разноврсне приче. Од историчара Еухемер се том темом посебно позабавио у својој „Свештеној повести“, док су митолози као Хомер, Хесиод, Орфеј и други створили о боговима митове пуне чудеса. Ми ћемо покушати да укратко прођемо кроз обе врсте списа, настојећи да тај наш приказ буде уравнотежен. Еухемер, који је, будући пријатељ краља Касандра, по његовом налогу вршио одређене државне послове и предузимао далека путовања, прича како је пловио на југ океаном. Испловивши из Срећне Арабије, превалио је вишедневни пут и стигао до неких острва усред океана, од којих се једно зове Панхаја; видео је да су његови становници, Панхајци, изузетно побожан народ којиштује богове величанственим жртвама и скупопценим заветним даровима од сребра и злата. Вели да је то острво посвећено боговима и да на њему поред много тога другог што изазива дивљење због старине и вештине са којом је начињено, од чега смо понешто већ поменули у ранијим књигама, постоји

на врху једног веома високог брда храм Зевса Трифилија, који је сам Зевс изградио док владао целим светом и био међу људима. У том храму има златна стела на којој су панхајским словима по поглављима исписана Уранова, Кронова и Зевсова дела. Затим каже да је Уран био први владар, човек ваљан и добротинитељ, који се разумео у кретање небеских тела и први жртвама штовао небеске богове; зато су га и назвали Ураном (*ouranós* 'небо'). Са женом Хестијом имао је синове Титана и Крона и кћери Реју и Деметру. Крон је владао након Урана, и оженивши се Рејом изродио Зевса, Херу и Посејдона. Наследивши од Крона краљевство, Зевс се оженио Хером, Деметром и Темидом и изродио с њима децу, са првом женом Курете, са другом Персефону а са трећом Атену. Дошавши у Вавилон био је угошћен од стране Бела, а након тога доспео је на острво Панхају које лежи у океану и ту подигао жртвеник свом родоначелнику Урану. Одатле је отишао у Сирију ондашњем владару Касију, по којем се прозвала планина Касиј. Стигавши у Киликију, у рату је победио тамошњег управитеља Килика, и посетио веома много других народа, који су га сви поштовали и прогласили богом.

7. Хеспод

Постанак богова

Хесиод (Ἡσίοδος, Hesiodus) из Аскре у Беотији, око 750–650. пре Хр., епски песник. Један од његова два најпознатија и једина у целини сачувана спева је „Постанак богова“ или **Теогонија**, а други „Послови и дани“ (**текст 9**).

116–120: *Хаос, Земља (Геја), Тартар, Ерос*

Први од свега је Хаос постао, онда за њиме
Широкогрудом Земља, седиште чврсто и вечно
бесмртника што наврх Олимпа столују снежног,
Тартар магловити, смештен дубоко у недринама земним,
и најлепши од свих богова бесмртних Ерос

.....

126–138: *Земља рађа најпре Небо (Урана), а онда с њим Титане*

Земља је родила најпре себи равна парњака,
звездано Небо, да је одасвуд прекрили собом
и чврсто седиште навек блаженим бозима буде,
затим и високе горе, угодна прибежишта
нимфама, што се по сеновитим странама стане,
и неплодну пучину мора, где бурни дижу се вали,
роди без љубавне страсти, а онда, легавши с Небом,
изроди с њиме Океан, дубоку, вировиту реку,
синове Која и Крија, Јапета и Хипериона,
кћери Теју и Реју, Темиду и Мнемосину,
Фебу са златним венцем и замамно лепу Тетиду;
а последњи од свих Крон препредењак се роди,
најгори од све деце, бујнога замрзе оца.

.....

154–210: *Кастрирање Урана*

Колико год су њих изродили Земља и Небо,
страшан беше то пород, омрзнуше рођеном оцу
већ од првога дана, и како који се роди,
он би га скрио дубоко у утробу Земље и није
на светло пуштао дање, уживајући у своме
неделу, а изнутра притешњена дивовска Земља
стењаше док јој на ум не паде подмукла варка.
Створи за тили час тамносивкасти челик,
начини велики срп и синовима показа својим,
па им соколећи их рече, ојађена у срцу:
„Децо моја од оца пустахије, ако ме сада
послушате, за злу га можемо казнити обест,
јер с недоличним он је делима почео први.“
На те се речи сви они устрашише и мук
мучаху, осим Крона великог, препредењака;
осмеливши се, он се матери обрати часној:
„Ја се подухватам, мајко, да извршим чин који кажеш,
до оца непоменика ни најмање није ми стало,
јер с недоличним он је делима почео први.“
На те се синовље речи обрадова дивовска Земља,
у заседу посади њега, у руке даде му онај
срп оштрозуби, целу лукавштину објасни њему.
Дође велико Небо носећи ноћ са собом,
па у љубавној жудњи обујми Земљу и свуд се
протеже над њом, а син из заседе посегну руком
левом, а десницом срп оштрозуби, големи зграби,
замахну њиме нагло и своме рођеном оцу
одсече мушку снагу а онда је хитну позади
високо, и није му залуд излетела из руке:
све оне капљице крви које падаху из ње
Земља у себе прими и кад се навршило време
породи Ериније жестоке и Гиганте силне

.....
Крон пак одрезав оцу удо челиком оштрим,
Баци га с копна далеко у хучне таласе мора
па је божанска плет по пучини плутала дуго
творећи белу пену, из које пониче дева,
најпре на Китеру она, пресвето острво, ступи,
затим приспе на Кипар што одасвуд плачу га вали,
крочи на жало богиња часна и красна, а трава
под њеним је ногама нежним ницала; Афродитом

.....
људи и бози је зову јер родила се из пене,
.....

Отац пак, велико Небо, својој сопственој деци
надену име Т и т а н и, на поглед њима и прекор,

јер дигавши руку на њега на тежак се дрзнуше злочин
и пре или касније за то стиће их праведна казна.

453–506 *Крон и Зевс*

Реја се потчини Крону и славну му изроди децу,
Хестију, Деметру, Херу што златне сандале носи,
моћнога Хада, коме дом је дубоко под земљом
а срце немилосрдно, и хучног Земљотресца
најпосле мудрога Зевса, богова оца и људи,
ударом свога грома што уздрма широку земљу.
Све њих би велики Крон гутао, чим би који
из мајчине утробе свете доспео њему у крило,
презајући да неко од дичних синова Неба
други уместо њега не завлада бесмртним родом.
Дознао, наиме, беше од Земље и звезданог Неба
да му је суђено да, колико год био силан,
свлада га сопствено чедо, по науму великог Зевса.
Стога је пазио добро да новорођено дете
свако сместа прогута, а Реји то несносно беше.
Када је хтела Зевса, богова оца и људи,
на свет донети, стаде родитеље молити своје,
Земљу и звездано Небо, да заједно изнађу начин
како да порођај тај од мужа затаји свога
и да га освета стигне за оца и сопствену децу
што их прогута дотад велики Крон препредењак.
Они пак кћерине молбе чују и услише радо,
све јој открију шта је суђено да се збуде
с Кроновим краљевањем и његовим срчаним сином.
Пошаљу је у Ликт, жупно место на Криту,
кад се приближио час најмлађег сина да роди,
великог Зевса, на себе преузе дивовска Земља
да на пространом Криту отхрани и одгаји дете.
однесе онамо њега Реја по мрклој ноћи,
прво у Ликт, а потом, у наручју носећи чедо,
скри га у пећини стрмој у недрима пресвете Земље,
на обронку горе Егеја густо обрасле шумом,
њему пак, свом господару, богова негдашњем краљу
у пелене добро увијен предаде велики камен,
који он прихвати па га у утробу убаци своју,
бедник, јер појмио није да замењен каменом тим је
син преживео његов безбедан, непобедив,
који ће ускоро њега савладати рукама снажним
и с власти збацити, сâм завладати бесмртницима.
Брзо се потом господ духом и блиставим телом
развијао, тек једна прође година дана,
обманут речитошћу своје матере Земље
избаци натраг велики Крон, препредењак, свој пород,

побеђен умећем и снагом сопственог сина,
избљуну најпре оно што последње прогута, камен,
а Зевс га постави чврсто на широкој површи земље,
тамо у пресветој Пити, на падини Парнаске горе,
знамен да буде на чудо потоњим људима смртним.
Стричеве своје Зевс из погубних избави уза,
синове Неба, које у лудилу окова отац,
за то се добротинство они одужише њему,
давши му гром и огњевиту муњу и пламтећи тресак,
које је дотада крила у својим дубинама Земља,
помоћу којих он над смртнима и бесмртним влада.

8. Хомер

Илијада XV 187–193

Хомер (Ὅμηρος, Homerus), легендарни песник, аутор „Илијаде“ и „Одисеје“. Преовлађује мишљење да су оба спева поникла на основу дуге усмене традиције али да су у виду у којем су до нас дошли настали највероватније у VIII веку на тлу малоазијске Јоније, и то не као дело истог песника. Стога се данас радије говори о хомерским него о Хомеровим еповима, и посебно о „песнику Илијаде“ и о „песнику Одисеје“. Наведене стихове изговара Посејдон.

Нас је тројица браће што Крону роди нас Реја:
Зевс и ја, а трећи је Хад који над мртвима влада,
натроје све се дели, сваком је допао део:
ја добих сиње море, заувек да боравим тамо,
кад смо бацали жреб, Хад магловиту таму,
а Зевс широко небо извуче, облаке с етром,
наш заједнички су посед Земља и високи Олимп.

9. Хесиод

Послови и дани 109 и д.

Хесиод (в. **текст 7**) у „Пословима и данима“ (Ἔργα καὶ ἡμέραι, лат. Opera et dies) даје поуку своме расипном брату Персу, како дидактичку (о пољским радовима у току године), тако и моралну. Мит о „светским добрима“ служи му да истакне постепено пропадање човечанства од почетног блаженог стања „златно доба“ до крајње искварености својих савременика, над којом се он непрестано вајка.

Златно доба

створише као први златни род човечански
бесмртни богови који настањују олимписке дворе,
то је било у доба кад Крон је владао небом,
живљаху безбрижно попут богова тадашњи људи
од муке слободни сваке и невоље, па их ни старост
плашила није; у ногама и рукама једнако крепки
празнујући они уживаху, далеко од зала,
а смрт им попут сна дохђаше; све им је било
баш како ваља, рађаху саме од себе
њиве житђродне обилним плодом, они пак радо
и мирно својим располагаху добрима многим,
стоком богати, блаженим бозима мили.

А кад је нараштај тај примила земља у себе,
они су овде на земљи постали добри дуси,
заштитници од зла, чувари људскога рода,
који се брину о правди и надзиру сва непочинства,
обавијени маглом, ходају свуда по свету,
уделитељи добара, достојанство то им је дато.

Сребрно доба

Други за овим род, од њега лошији много
сребрни, створише тад становници Олимпа вишњег,
златноме он не беше ни налик стасом ни умом,
него је свако као лудо чедо у матере часне
растао стотину лета у своме родноме дому,
а кад би стасали они и зрело достигли доба,
кратак им век бејаше, испуњен јадима многим,
јер се у безумљу свом од насиља једни спрам других
нису уздржати могли, нити су штовати хтели
жртвама са олтара светих богове вечне,
какав је људима закон и обичај, те их на крају
истреби Кроновић Зевс, у срџби што презрели беху
блажене богове који настањују олимписке дворе.
А кад и нараштај тај земља прими у себе,
отада их подземним зову дусима блажених мртвих,
другога реда, но ипак достојним поштовања.

Бронзано доба

Отац пак Зевс и нови, трећи род човечански
бронзани, створи, роду сребрном нимало сличан,
од јасена, страшан и силан; жестока Арејева дела
стално им беху на уму и насиље, нису се хлебом
хранили, срце им беше попут челика тврдо.
Незграпни, велике снаге, несавладиве руке
њима су из рамена низ голема висиле тела.
Њихово оружје беше бронзано, бронзане куће,
правили све су од меди, не беше још железа црног.
Сопственим рукама кад се сви поубијаше они,
у плесниви су сишли дом грозовитог Хада,
неславно; смрт их, иако страхотни беху,
уграби црна и навек склони са сунчева светла.

Херојско доба

А кад и нараштај тај земља прими у себе,
још један, четврти тад на груди многохраној створи
Кроновић Зевс, од оног праведнији и бољи,
божански род хероја, полубозима званих,
који пре овога нашег на великом живљаше свету.
Изгибоше и они у погубном рату и боју

под седмовратом Тебом једни у Кадмовој земљи
падоше, око стада Едипових бијући битку,
други пак отпловивши преко широког мора
Троји под бедеме, лепокосе ради Хелене,
тамо је многе јунаке живота снашао конач.
Њима је Кроновић Зевс подарио вечити живот,
настанив их далеко од људи, на крају света,
где они проводе време без брига у срцима својим,
Острва блажених дом су њихов сред океана,
хороја благословених, што плод им слађи од меда
трипут на годину сваку тле житородно рађа.

Гвоздено доба

Ех, камо среће да судбу не делим с овима петим
људима, већ да умрем пре или родих се потом,
овај је садашњи род железни, неће нам бити
предаха дању ни ноћу од тешког труда и јада
који нас сатиру, док нам бози наваљују брига.
Но ипак ће и нама са злом се мешати добро.
И овај род ће људски затрти Зевс напослетку,
кад почну се рађати деца слепоочница седих,
неће личити отац на дете ни оно на њега,
и неће мио гост домаћину, нити друг другу,
нити брат брату бити, како је раније био,
чим остаре, отац и мати остаће без поштовања,
грубим ће речима њих ружити њихови млађи,
бедници, не хајући за казну божанску, неће
дужну узвратити негу родитељима старим.
Судиће мач и град ће један разарати други.
Неће бити на цени истинољубив ни поштен
нити ваљан, већ више злочинца, насилника
цениће, песнице правду делиће, нестаће стида,
неваљалац ће лажним речима бољег од себе
опадати човека и уз то криво се клети.
Завист ће постати стална пратиља несрећних људи,
Поганих уста, злобна срца, урокљива ока.
Тад ће на Олимп отићи са лица простране земље
заоденувши лепу пут огртачима белим
и бесмртницима се придружити, напустив људе,
Стид и Одмазда, а остаће несносне патње
људима смртним и неће од тога зла бити спаса.